

Norādījumi kapitāla vērtspapīru darījumu atcelšanai

Ievads

Šie Norādījumi kapitāla vērtspapīru darījumu atcelšanai (turpmāk - Norādījumi) nosaka kārtību, kādā atceļami NASDAQ OMX Vilnius, NASDAQ OMX Tallinn un NASDAQ OMX Riga (turpmāk – visas kopā "Baltijas biržas" vai atsevišķi "Birža") kapitāla vērtspapīru tirgus segmentā veikti kļūdaini darījumi. Norādījumu mērķis ir saskaņot darījumu atcelšanas procedūru Baltijas Biržās un nodrošināt, ka NASDAQ OMX Vilnius Biedru un tirdzniecības noteikumos, NASDAQ OMX Riga Biedru noteikumos un NASDAQ OMX Tallinn Biedru noteikumos (turpmāk – arī "Noteikumi" vai "attiecīgās Biržas Noteikumi") atbilstošie punkti attiecībā uz kapitāla vērtspapīru tirgus segmentā kļūdaini veiktu darījumu atcelšanu tiek izprasti un piemēroti līdzīgi.

Norādījumi ir uztverami kā attiecīgās Biržas Noteikumus papildinošs dokuments un tie dod skaidrojumu, kādas sekas Biedri var sagaidīt Baltijas kapitāla vērtspapīru tirgos kļūdaini veiktu darījumu rezultātā. Norādījumu mērķis ir padarīt caurskatāmākas Baltijas biržu procedūras un nodrošināt to saskaņotu pielietošanu. Tai pat laikā katra no Biržām patur tiesības jebkuru jautājumu izlemt pastāvīgi saskaņā ar attiecīgās Biržas Noteikumiem.

Norādījumi ir iedalīti 4 sadaļās: pirmajā sadaļā saskaņā ar Noteikumu attiecīgajām sadaļām definēti kļūdaini darījumi; otrajā – dots attiecīgu situāciju uzskaitījums, pie kurām Biržas izskata jautājumu attiecībā uz darījumu atcelšanu; trešā sadaļa nosaka, kādas procedūras tiek veiktas atceļot darījumu, ja Birža nolemj atcelt darījumus saskaņā ar Noteikumu 5.7.3. punktu un ceturtajā sadaļā precizēti atsevišķi īpašie Biržas noteikumi

1. Kļūdainis darījums

Lai nodrošinātu tirgus nepārtrauktu un drošu darbību kā arī citos ārkārtējos gadījumos saskaņā ar attiecīgās Biržas Noteikumu 5.7.3. punktu, Baltijas biržām ir tiesības atcelt darījumu, kurš noticis nepārprotamas kļūdas dēļ vai arī, ja tas ir izveidojies kļūdas rezultātā, kam par iemeslu ir bijusi tehniska vai manuāla Biržas, Biržas biedra vai Biedra klienta kļūda.

Kļūdainis darījums definējams kā tāda uzdevuma izpilde, kurš ievadīts tirdzniecības sistēmā acīmredzami lietotāja kļūdas dēļ, piemēram, ja izpildāmā darījuma cena atšķiras no pēdējā un patreizējā cita darījuma cenu līmeņa tik izteikti, ka ir neapšaubāmi skaidrs, ka šāds darījums nav domāts kā reāli izpildāms darījums.

Kļūdainais darījums var rasties, ievadot uzdevumu, kas tiek savietots ar kādu no esošajiem uzdevumiem, vai ievadot uzdevumu, kuru pēc tam izpilda kāds cits tirgus dalībnieks. Arī tiešais darījums (atbilstoši Noteikumu definīcijai) var būt kļūdainais, ja tas ievadīts acīmredzami kļūdas rezultātā.

No Noteikumu 5.7.3. punkta izriet, ka ar atcelšanu tiek saprasta darījuma piespiedu atcelšana, kas savukārt nozīmē, ka attiecīgajā darījumā iesaistītajām pusēm nav pienākuma veikt norēķinus par darījumu.

Šie Norādījumi neietekmē Biržu tiesības darījumus neuzrādīt tirdzniecības rezultātos, kā to nosaka attiecīgi NASDAQ OMX Vilnius Biedru un tirdzniecības noteikumu un NASDAQ OMX Tallinn Biedru noteikumu 4.6.3. punkts un NASDAQ OMX Riga Biedru noteikumu 4.6.4. punkts.

2. Kritēriji darījumu atcelšanai

Lai noteiktu, vai konkrētajā situācijā ir nepieciešama darījumu piespiedu atcelšana, Biržas izvērtē sekojošus kritērijus:

1. vai darījums(-i) ir nepārprotami radies acīmredzamas kļūdas rezultātā; piemēram:
 - minēts nepareizs vērtspapīrs, cena acīmredzami sajaukta ar apjomu, ievadīti lieki skaitļi un tml.
2. vai darījuma rezultātā tiks būtiski ietekmēta kopējā cenu aina:
 - darījums jāizpilda par cenu, kas būtiski atšķiras no attiecīgā finanšu instrumenta tirgus cenas¹, kāda tam bija tirgū pirms kļūdainā darījuma ievadīšanas. Kopējās cenu izmaiņas ir pēkšņas un neparastas – cenu svārstību apgabala viena robeža ir būtiski pārvietojusies vai nolīdzinājusies ar otru tā robežu.
3. vai darījums uztverams kā neloģisks, ņemot vērā esošo tirgus situāciju un darījumus ar attiecīgajiem finanšu instrumentiem,
4. vai atcelšana ir pamatojama ar esošo tirgus situāciju, tirgus aktivitāti, cenu svārstībām, konkrētā finanšu instrumenta apgrozījumu vai līdzīgiem apstākļiem.

Tirgus dalībniekiem savlaicīgi ir jāiepazīstas ar publiski pieejamo informāciju. Tirgus dalībnieka novēlota reakcija uz publiski pieejamo informāciju netiek uzskatīta par neapšaubāmu kļūdu, izņemot īpašus ārkārtas apstākļos.

3. Atcelšanas procedūra

Birža nosaka šādu kārtību kļūdainu darījumu atcelšanai:

- ja Biedrs izpildījis darījumu, kuru tas uzskata par kļūdainu, tas nekavējoties, taču ne vēlāk kā 10 minūtes pēc darījuma veikšanas sazinās ar attiecīgo Biržu;
- Birža uzsāk atcelšanas procedūru tikai pēc tam, kad saņemts pieprasījums no Biedra, kas izpildījis par kļūdainu uzskatāmu darījumu;

¹ sk. attiecīgās Biržas Noteikumu 4.6.1. punktu

- Birža izskata, vai darījums(-i) atceļams(-i) vai nē, un tirdzniecības sistēmā nekavējoties ievieto paziņojumu, ka tiek izskatīts jautājums par konkrēta(-u) darījuma(-u) atcelšanu;
- Biržai, uzsākot piespiedu atcelšanu, tā parasti neskar darījumus, kuri uzskatāmi par atbilstošiem tirgus cenai, kaut arī citādi tie atbilstu atcelšanas kritērijiem. Tabulā dotās cenu novirzes norāda cenu līmeni, pie kura darījumi parasti netiek atcelti:

Akcijas un tām pielīdzināmie finanšu instrumenti	
Vērtspapīri ar tirgus vērtību mazāku par 1 EUR vai 1 EUR ekvivalentu nacionālajā valūtā ²	15%
First North Baltic vērtspapīri	15%
Pārējie vērtspapīri	5%

- Ja uz vērtspapīru var attiecināt vairāk nekā vienu no tabulā minētajiem kritērijiem, tad tiek piemērots augstākais no minētajiem procentiem. Savukārt attiecībā uz tabulā neminētiem vērtspapīriem, tabulā sniegtā informācija, ciktāl tas iespējams, uztverama kā ieteikums.
- Likvīdiem vērtspapīriem tabulā minēto procentu aprēķins tiek veikts pamatojoties uz to pēdējo fiksēto cenu, kāda bijusi pirms kļūdainā uzdevuma. Attiecībā uz mazāk likvīdiem vērtspapīriem vai arī, ja nav pēdējās fiksētās cenas, par atskaites punktu procentu aprēķinam, var izmantot citu atsauces cenu.

Darījumi, kuri tiek veikti pēc kļūdainā uzdevuma ievadīšanas, var tikt atcelti pamatojoties uz tādiem pašiem kritērijiem kā pirmais kļūdainais darījums. Darījumi ar citiem vērtspapīriem, kuru veikšana tieši vai netieši saistīta ar kļūdaino darījumu, tiek atcelti tikai tad, ja tie paši par sevi atbilst atcelšanas kritērijiem.

Biržas paziņojums tirgum par darījuma atcelšanu jāpublicē pēc iespējas drīzāk – vairumā gadījumu ne vēlāk kā 5-10 minūtes pēc tam, kad no Biedra saņemts attiecīgais pieprasījums. Jāpublicē arī papildus paziņojums, informējot tirgu par Biržas pieņemto lēmumu minētajā jautājumā.

Gadījumus, kuri skar tikai nedaudzus darījumus un Biedrus, var atrisināt tieši ar konkrēto Biedru un nepublicējot augstāk minētos paziņojumus.

Darījumi, kuri nav atcelti 60 minūšu laikā pēc pirmā kļūdainā darījuma, uzskatāmi par spēkā esošiem. Birža minēto laika limitu var pagarināt, 60 minūšu laikā publicējot jaunu paziņojumu, kurā informē arī par laika limita pagarināšanas iemesliem.

4. Īpašie noteikumi

Biržai ir tiesības atcelt jebkurus darījumus, ja ir iespējams noteikt, ka darījums, ievērojot Noteikumu attiecīgos nosacījumus, ir noticis kļūdas rezultātā.

Netiek ņemta vērā jebkāda veida akciju atpārdošana³.

² Vērtspapīriem, kuru cena ir ļoti zema, pēc ieskata var izmantot plašāku svārstību apgabalu

³ Atpārdošanu definē kā pircēja vai pārdevēja pretēju darījumu iepriekš veiktajam darījumam.

Ja darījuma puses vienojušās par norēķinu veikšanu par darījumiem, kas atcelti saskaņā ar Noteikumu 5.7.3. punktu, tām jāinformē attiecīgā Birža un nekavējoties darījumi jāreģistrē kā Tiešie darījumi, izmantojot atbilstošo Tiešā darījuma veidu.

Biedri ir aicināti ieviest atbilstošas sistēmas un kontroles mehānismus, lai novērstu kļūdainu uzdevumu nosūtīšanu. Šādu sistēmu un kontroles mehānismu noteikta sastāvdaļa ir filtri, kas atlasa uzdevumus pēc noteiktiem kritērijiem. Ja gadījums tiek vērtēts kā attiecīgās Biržas Noteikumu pārkāpums, par kļūdainu uzdevumu ievadīšanu Biedram var tikt piemērotas Noteikumos paredzētās sankcijas. Visos ar darījumu atcelšanu saistītajos jautājumos un visos darījuma atcelšanas procedūras posmos Biedriem jāsadarbojas ar Biržu un nekavējoties jāsniedz arī viss nepieciešamais atbalsts.

Birža nav uzskatāma par iesaistīto pusi strīdos, kas var rasties starp atceltā darījuma pusēm, tai pat laikā attiecīgais darījums no Biržas puses tiks uzskatīts kā atcelts.